

I dag er det treenighetssøndag. Et barn er døpt. Vi har sammen bekjent troen på Gud som Far, som Sønn og som Hellig Ånd. Så har vi hørt dåpsbefalingen, som også kalles misjonsbefalingen, der Jesus sier at folk skal gjøres til disipler gjennom å døpes til Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn. Men hva er treenighet? Jo, treenighet handler om at Gud er én, og bare én Gud, men at Gud også er tre personer. Dette er en gåte for mange å forstå. Vi kan ane hva det er, og vi kan si noe om hva treenighet ikke er. Personene i Gud er ikke innbyrdes uenige, slik som vi mennesker er det. De er heller ikke adskilt fra hverandre, slik vi mennesker kan være. De er heller ikke blitt skapt, men er fra evighet og til evighet.

Jesus og apostlene har vist oss mye av dybdene i dette. Likevel står ikke selve ordet treenighet i Bibelen, men hva treenighet er, kommer tydelig fram i Det nye testamente. I dag på denne treenighetssøndagen skal vi høre en fortelling fra Første Mosebok. Og det er interessant, for hva visste folk før Jesus og apostlene i sak fortalte om treenigheten? Hva kunne folk lese ut fra Det gamle testamente? Står det noe der om Gud som Far, Sønn og hellig Ånd?

Den gang var avgudsdyrkelse utbredt, og forståelig nok var fokus på at Gud er én, og at det ikke finnes andre enn denne ene sanne Gud. Likevel finner vi antydninger, som at Gud skapte ved sitt ord, og at Guds ånd svedde over vannet, og at Gud sa: «La oss lage mennesker i vårt bilde, så de ligner oss.» Vi og oss, kanskje noe mer enn en majestetisk tiltale. Gud, Ånden og Ordet. Først i lys av Det nye testamente så vi dette klart.

Vi skal nå til et helt spesielt møte mellom patriarken Abraham og tre besøkende i eikelunden i Mamre.

Prekentekest: 1Mos 18,1-8

Herren viste seg for Abraham i Mamres eikelund en gang han satt i teltåpningen da dagen var på det varmeste. Han så opp og fikk øye på tre menn som sto foran ham. Da han så dem, sprang han dem i møte fra teltåpningen, bøyde seg til jorden og sa: «Herre, dersom jeg har funnet nåde for dine øyne, så gå ikke forbi din tjener! La meg hente litt vann, så dere kan vaske føttene og hvile dere her under treet! Og la meg hente litt mat, så dere kan styrke dere før dere drar videre, siden dere nå har lagt veien forbi deres tjener.» De svarte: «Ja, gjør som du sier!»

Da skyndte Abraham seg inn i teltet til Sara og sa: «Skynd deg og kna tre sea fint mel og bak brødleiver!» Selv sprang Abraham bort til storfeet og hentet en fin og god kalv. Den ga han til tjenestegutten, og han skyndte seg å lage den til. Så tok han rømme og melk og den kalven som gutten hadde gjort i stand, og satte det fram for dem. Og han ble stående hos dem under treet mens de spiste.

Slik lyder Herrens ord.

(Bilde Den hellige treenighet)

Den russiske kunstneren Andrej Rubljov malte dette bildet tidlig på 1400-tallet. Det er malt som ikon, og er som en utleggelse av den bibelteksten vi nå har hørt fra 1Mos 18. Biskop Nordhaug er én av flere som har tolket dette bildet, og også skrevet en bok om det. Mye av innholdet i denne prekenen er hentet fra hans bok «Kjærlighetens hus». Bildet av Rubljov finnes i mange kopier og er ganske kjent. Jeg for min del la først skikkelig merke til det da jeg var på retreat på Peterstiftelsens Pilegrimsgård i Son. Der var dette bildet å finne i kapellet, godt egnet til refleksjon.

La oss se på bildet og tenke på denne fortellingen om Abraham i møte med disse tre mennene. Bildet er malt i Den ortodokse tradisjonens ånd med mer hentydninger og symboler enn tankemessige utlegninger. Men går vi det nærmere etter i sømmene, kan det gi oss mye også for tanken.

Når vi hører bibelfortellingen, legger vi merke til at det er Herren som besøker Abraham. «Herren viste seg for Abraham i Mamres eike-lund en gang han satt i teltåpningen da dagen var på det varmeste. Han så opp og fikk øye på tre menn som sto foran ham.»

Den hellige treenighet av Andrej Rubljov

Det er altså Herren, og det er tre. Men dette går jo ikke opp. Er det et møte med den hellige treenighet, eller er det slik at én av dem er Herren og de andre engler? I fortsettelsen, som er fortellingen om Lot og Herrens ødeleggelse av Sodoma og Gomorra, ligger det nær an til å forstå to av disse mennene som engler, men det forblir nokså diffust og utydelig hvem disse skikkelsene er, annet enn at de er fra Herren Gud.

I en katakombe i Roma finner vi et veggmaleri som er så gammelt som fra første halvdel av 300-tallet. På dette bildet står tre jevnstore unge menn på en liten forhøyning. Alle hilser Abraham med hånden løftet, som til velsignelse.

Allerede her finnes forestillingen om at det var den hellige treenighet som møtte Abraham i Mamres eikelund.

Men ser vi på Rubljovs bilde, legger vi merke til tre personer rundt et bord. De er malt som englevesener, men representerer samtidig noe mer og noe større. Det er ikke gitt noe menneske å se Gud, annet enn på den måten som Gud har valgt å åpenbare seg for mennesker på. Ingen kan se Guds ansikt og leve, står det skrevet. (2Mos 33,20) Men det er noe gåtefullt over dette møtet i Mamrelunden. Abraham kaller disse «Herren». Og de svarer ham i kor, som med én stemme.

Fra venstre mot høyre sitter Faderen, Sønnen og Den hellige Ånd. De tre hodene danner en trekant. Personene viser slektskap, men er samtidig ulike. De har forskjellige klær og ulikt kroppsspråk. Vi ser disse tre hører sammen gjennom den samme blå fargen i klærne. Den blå fargen symboliserer det himmelske. Alle har ansiktet vendt mot hverandre, men Sønnen og Ånden vender seg samme vei mot Faderen. De bøyer seg mot hverandre slik at en tenkt sirkel danner ytterkanten av deres felles skikkelse.

Vi aner at mellom dem råder en dyp tillit og hengivenhet. Ingen av dem opptrer alene uten at de to andre er med. Sirkelen er symbolet på helhet og enhet. I sirkelen finner vi trekanten mellom dem. Tre personer som søker inn mot hverandre i en ubrytelig enhet. Treenighet i Gud er det sterkeste uttrykket for fellesskap. Gud er kjærlighet. Så åpner sirkelen seg mot oss. Også vi trekkes inn mot denne enheten og kjærligheten.

Slik står det skrevet i 1Joh 4: «At vi blir i ham og han i oss, det vet vi fordi han har gitt oss av sin Ånd. Og vi har sett og vi vitner om at Faderen har sendt Sønnen som verdens frelser. Om noen bekjenner at Jesus er Guds Sønn, blir Gud i ham og han i Gud. Og vi har lært å kjenne den kjærlighet Gud har til oss, og vi har trodd på den. Gud er kjærlighet, og den som blir i kjærligheten, blir i Gud og Gud i ham.» 1Joh 4,13-16.

Dybdene i disse ordene forstår vi først når vi tenker på at personene i Gud har elsket hverandre fra evighet av, for kjærligheten er Guds vesen. Denne kjærligheten innad i Gud mellom personene, var der også før kjærligheten i Gud rettet seg utover mot oss mennesker. Og at kjærligheten til oss er stor, forstår vi når vi tenker på innholdet i det bibelverset som henger på et banner her på prekestolen. «For så høyt har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.» Joh 3,16.

Skulle tro at når Gud har så stor innbyrdes kjærlighet, da ville kjærligheten utad komme i andre rekke. Men slik er det tydeligvis ikke. Midt i bildet sitter Jesus Kristus. Han bærer den himmelblå fargen, men han har også klær som er jordfarget. To fingre peker på kalken midt på bordet. Hva sier så Skriften om Jesus? Jo hør bare fra Kol 1: «Han er den usynlige Guds bilde, den førstefødte før alt det skapte. For i ham er alt blitt skapt, i himmelen og på jorden, det

synlige og det usynlige, troner og herskere, makter og åndskrefter – alt er skapt ved ham og til ham. Han er før alt, og i ham blir alt holdt sammen.» Kol 1,15-17. Barnet i krybben hadde en forhistorie. De to fingrene handler om Jesus sine to naturer. Helt og holdent Gud, og like fullt, hundre prosent menneske.

Kristus peker på kalken. I den ligger det et kalvehode. Det forstår vi av bibelteksten siden Abraham gikk for å slakte en kalv. Vi kjenner skikken fra Det gamle testamente med å ofre dyr som soning for synd. I lys av Det nye testamente vet vi at disse ofrene pekte framover mot det endegyldige offeret, og det som ble sagt om Jesus: «Se, Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Joh 1,29. Kalken med offerdyret minner oss om den handlingen Gud gjorde av kjærlighet for å frelse oss. Nattverden i vår gudstjeneste forener oss med Jesus. I brødet og vinen blir vi til ett. Offeret på Golgata blir i oss.

På bildet er kalken midt i sentrum på bordet. Ser du etter, vil du finne at denne omgis av en større kalk, som utgjøres av det mellomrommet som skapes av Faderen og Ånden slik de sitter. I denne kalken er Jesus. Den minner oss om ordene fra Joh 15: «Ingen har større kjærlighet enn den som gir livet for vennene sine.» Joh 15,13. Midt i kjærlighetens sentrum er kalken med Jesus i. Navnet Jesus betyr da også «Gud frelser».

Kalken som står på alteret er plassert tett på den siden som er mot oss. Sønnen har gitt sitt kjærlighetsoffer. Han stiller det fram, og Faderen, som sitter på venstre side, løfter sin høyre hånd for å velsigne dette offeret og vise at han tar imot det.

Ånden, som sitter til høyre i bildet, er kledd i samme grønne farge som marken under bordet, og dertil det grønne treet i bakkant. Om Ånden sier vi i den nikenske trosbekjennelse, at vi tror på Den hellige Ånd som er Herre, og som gjør levende. Den grønne fargen står for liv og vekst, og det er nærliggende å tenke at det er derfor Ånden har fått denne fargen i tillegg til den blå. Det minner oss i dag om å ta vare på skaperverket Gud har gitt oss, og som vi selv er en del av, og forvalte det på beste måte så langt vi evner. Det minner oss også om pinsens under, lik vi i vårt kirkeår bruker grønn liturgisk farge som uttrykk for åndelig vekst og Åndens virke i menigheten og i våre liv.

Så ser vi at Åndens høyre pekefinger er malt ekstra lang og tydelig. Han peker med hånden mot nattverdbegeret, og det er som han peker på den ledige plassen ved Herrens bord for den som måtte ønske å komme og slutte seg til kjærlighetens samfunn, slik vi også har en liturgi i vår kirke som inviterer og sier «kom, for alt er ferdig». Da stilles vi på valg. Gud tvinger aldri noen til verken nådens bord, eller himmelrikets herlighet for den saks skyld. Men invitasjonen lyder og tilbudet står ved lag.

Bak Ånden skimtes et fjell og en klippe. Dette bildet er blitt overmalt tidligere for å forsterke fargene, så detaljer er mindre synlige enn de trolig en gang var. Men et fjell er der, og en revne i fjellet. Kanskje minner det om Moses som slo

på klippen, og det rant ut livgivende vann. (2Mos 17,1-7) I Det nye testamente blir denne klippen et bilde på Jesus, han som gir det levende vannet. (1Kor 10,4).

Over Faderen ser vi et hus. Vi kan tenke oss det er en billedlig fremstilling av Abrahams bolig, som jo egentlig var et telt. Men vi kan også tenke på de bibelstedene der Jesus har talt om Faderhuset, som at i min Fars hus er det mange rom, (Joh 14,1-4) eller Salme 27: «Én ting ber jeg Herren om, dette ønsker jeg: å få bo i Herrens hus alle mine dager, så jeg kan se Herrens skjønnhet og være i hans tempel.» Salme 27,4.

Men også over Sønnen i midten, finner vi et symbol: Det grønne treet, som er et symbol på Jesu selv (Luk 23,31). Vi minnes også korsets tre der Jesus gav sitt liv, og med litt godvilje kan vi også se en linje gjennom kalken og opp i treet, som møter en annen linje fra Faderen til Ånden, som til sammen utgjør et kors. Vi møter fortellingen om livets tre allerede i Edens hage, og til sist i visjonen om Det nye Jerusalem i Åp. 22, der det står:

«Midt mellom byens gate og elven står livets tre, fritt til begge sider. Det bærer frukt tolv ganger og gir sin frukt hver måned. Og bladene på treet er til legedom for folkene. Det skal ikke lenger finnes noen forbannelse. Guds og Lammets trone skal være i byen, og hans tjenere skal tjene ham. De skal se hans ansikt, og de skal ha hans navn på sin panne. Natten skal ikke være mer, og de skal ikke ha bruk for lys av lampe eller av sol, for Herren Gud skal lyse over dem. Og de skal herske som konger i all evighet.» Åp. 22,2-5.

Linjen gjennom kalken og Jesus til treet, viser også veien til paradiset, der den nyskapede verden er å finne. Alt rommes i dette bilde. Skaperverket, slik det er, og det fremtidige nyskapede. Gud som Fader, Sønn og Hellig Ånd. Det jordiske og det himmelske, der også vi har en plass og inviteres inn i begge deler.

Men i motsetning til Abraham, som det fortelles ble stående hos dem under treet mens de spiste, er vi invitert inn til måltidsfellesskap, inn til den ledige plassen i bildets forkant, inn til kjærligheten, syndstilgivelsen og omsorgen ved Herrens bord.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.